

prosba nejen za uznání neobmezeného práva vlastnického, což ovšem by bylo pouhou prosbou určovací, nýbrž nad to ještě, aby žalovaný uznán byl povinným, jakýchkoli činů vlastnické právo to porušujících se zdržeti, jest to i žaloba na plnění, ano plnění může záležeti nejen v činění, nýbrž i v o p o m i n u t í, jakž to zejména při zápůrčí žalobě náleží k její právní povaze a podstatě (§ 523 obč. zák.), a jakž jest i v § 861 obč. zák. zcela jasně vyjádřeno. Kdyby opominutí, k němuž kdo jest povinen, nebylo plněním, nebylo by lze vésti pro ně exekuci, kterou však §§ 355 a násl. ex. ř. výslovně a podrobně upravují. Jde o žalobu zápůrčí podle § 523 obč. zák., podle samé skutkové povahy případu, jak jí i odvolací soud líčí, pravě, že podkladem sporu jest, že si žalovaný osvojuje právo jezdit po části pozemku č. k. 357 přes pruh 2 m široký a že proto rozboural hradbu tam se nalézající. Právně mylným jest i názor odvolacího soudu, míní-li, že žaloba i se stanoviska plnění jest »pochybená« proto, že se zasahování žalovaného ve vlastnictví žalobkyně vztahuje podle toho jen na malou část pruhu a že by tedy žalobní prosba musela zníti, že žalovaný jest povinen zdržeti se osobování si služebnosti na tomto určitém místě, kdežto zní, by se zdržel veškerých činů na celém pruhu a ohledně celé hradby, což prý není důsledkem tvrzeného zasahování, neboť, i kdyby to pochybením bylo, nevádí, protože by pak bylo nutno říci, že žalobkyně, žádajíc, by se žalovaný zdržel zasahování na celém pruhu a hradbě, žádá něco více, než k čemu podle rozsahu zásahu jest oprávněna, a poněvadž minus vždy in majori continetur, musilo by jí, je-li v právu, vždy ohledně toho minus býti vyhověno a mohla by žaloba jen ohledně plus býti zamítnuta. Ale lze hned říci, že podle stavu sporu na tuto otázku nepřijde, neboť, bude-li uznáno, že žalovaným přísluší osobovaná služebnost jízdy, bude žaloba zamítnuta, bude-li však uznáno, že jím služebnost ta nepřisluší a že je tedy vlastnictví pozůstalosti k spornému pruhu a hradbě neomezené, musí býti žalobě vyhověno, a to zcela vhodně hned ohledně celého pruhu a hradby a ne pouze ohledně onoho určitého místa, kde žalovaný svůj zásah posud provedl, neboť, nedokáže-li služebnost (omezovací právo), bude mu právem uloženo, by se zdržel zásahu na pruh a hradbu vůbec, i na jiných místech, kde třeba posud nezasáhl, neboť nebylo by ani hospodárné ani právnícky vhodné, by se spor, ana právní otázka jest jednotná ohledně celého pruhu a hradby, omezil jen na ono jediné místo, kde posud bylo zasaženo, a žalobkyně tak byla nucena vésti vždy nový spor téhož obsahu, jakmile by žalovaný později zasáhl na místě jiném a jiném. Nemá-li práva, může a má mu to býti zakázáno hned nyní.

Čís. 9076.

Pachtýř může pro porušení pachtovního práva fysickým zásahem v pachtované věc žalovati rušitele nejen tehdy, je-li jím sám propachtovatel, nýbrž i tehdy, je-li rušitelem třetí osoba.

Zasahuje-li kdo v právo pachtýřovo, nemaje k tomu práva, jest to

čin bezprávný, proti němuž jest ochrana stanovena v XXX. hlavě obč. zák.

Pokud jde jen o povinnost rušitele k navrácení v předešlý stav, nevyhledává se jeho zavinění, stačí objektivní bezprávi.

(Rozh. ze dne 28. června 1929, Rv I 238/29.)

Žalobce měl od H-a spachtovány pozemky. Tvrdě, že žalovaný Jan L. si osobuje svémocně, beze všeho právního důvodu, užívání některých ze spachtovaných parcel tím, že provádí na nich polní práce, je oře, osívá a zdráhá se od tohoto užívání upustiti, užívání a obhospodařování pozemků ponechati žalobci a za tím účelem pozemky ty žalobci do pachtovního držení odevzdati, domáhal se žalobce na Janu L. žalobou, o niž tu jde, by žalovaný byl uznán povinným uznati, že mu nepřisluší právo držeti a užívati parcely č. kat. 156/1 a 831/2 a důsledkem toho veškerého užívání a obhospodařování pozemků těch se vzdáti a je odevzdati žalobci do neobmezeného pachtovního držení. P r o c e s n í s o u d p r v é s t o l i c e uznal podle žaloby, o d v o l a c í s o u d žalobu zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil napadený rozsudek a vrátil věc odvolacímu soudu, by, nepřihlížeje více k důvodu, z něhož odvolání vyhověl a žalobu zamítl, po případném dalším odvolacím jednání znovu o odvolání rozhodl.

D ů v o d y:

Nelze souhlasiti s názorem odvolacího soudu, že pachtýř může pro porušení práva pachtovního, jež se děje fysickým zásahem v pachtované věc, žalovati rušitele jen tehdy, je-li jím propachtovatel, s nímž jest v smluvním poměru, nikoli však, je-li rušitelem osoba třetí, poněvadž prý s touto osobou, an pachtovní poměr jest prý pouhým poměrem obligačním, jenž existuje jen mezi smluvními stranami, jež pachtovní smlouvu uzavřely, není v právním poměru, a že tedy žalovati osobu třetí, rušící práva pachtýřova, může jen vlastník pozemku, že tudíž pachtýři proti třetímu rušiteli jeho práv chybí oprávnění k žalobě. Pravda sice, že tento názor jest běžný jak ve školské nauce, tak i v praxi, ale jest ve zřejmém rozporu s právním řádem: má-li pachtýř nějaké právo na věc (in re) nebo k věci (ad rem), musí toto právo požívati právní ochrany proti každému porušení, tedy, je-li možno, by bylo porušeno osobou třetí, ochrany i proti této osobě třetí, zkrátka proti každému rušení a každému rušiteli, jinak by nebylo právem. Ale ovšem může pachtovní právo každou třetí osobou býti porušeno, zvláště, byla-li věc pachtýři již fysicky odevzdána, takže byl již v její držbě (ačkoli možnost porušení tu jest i před tím, na př. zapálí-li žhář věc před odevzdáním, takže vlastník nemá pak možnosti ji odevzdati pachtýři, který činem žháře přijde o zisk, jenž mu z pachtu kynul) a musí proto každý třetí porušitel jeho práva býti mu za to zodpovědným, musí býti povinen

porušení odčinití, jinak by tu bylo právo nepožívající právní ochrany, právo vydané na pospas každému bezpráví. Skutečně jsou to jen důvody čistě doktrinární, o něž se opírá názor neposkytující pachtýři samému právní prostředek proti rušiteli, neboť ani dovolávaná tu praxe (rozh. čís. 1557, 2516, 4804, 6482 sb. n. s.), ani nauka, o niž se opírá, neobírá se otázkou, jak křivdu pachtýři třetí osobou způsobenou napravití, nýbrž přestává prostě na theoretickém dogmatu, že pachtovní poměr, zakládaje se na smlouvě, jest poměrem ryze obligačním, postihujícím jen smluvní strany. Jest ovšem na snadě říci, že se může obrátiti na vlastníka, avšak za prvé není předpisu ukládajícího vlastníku povinnost pachtýře proti rušiteli zastoupiti (proti rušiteli, třetí osobě, jež bezprávně zasahá v jeho práva, na rozdíl od zastoupení proti evikci, proti odnětí pořadem práva podle § 931 obč. zák.), za druhé nebude mítí vlastník na rušení práv pachtýřových zájmu, na jisto ne tehdy, dotýká-li se rušení jen užívacích práv pachtýřových, nikoli i podstaty, neboť vlastník užívání odstoupil pachtýři a škoda stihne právě jen pachtýře (na př. jde-li o plody pachtýřem pěstěné a tedy jen jemu patřící), takže naopak právě vlastníku mohl by právem a tudíž účinně namítán býti nedostatek oprávnění k žalobě, a za třetí vlastník nemusí býti, jak často bývá, ani přítomen, nýbrž může býti v nedostupné pachtýři cizině: ale nehledíc ani k tomu všemu, nač věc zbytečně ztěžovati a pachtýře, jenž je ve svých právech dotčen, odkazovati teprv na vlastníka, jehož se to nikterak nedotýká? I kdyby tedy zákon nakrásně byl věc upravil tak, že by byl pachtýři právní prostředek odepřel a ukládal vlastníku povinnost pachtýře zastoupiti, byla by to úprava nejvýš nevhodná, takže by bylo nutno ji zákonem napravití. Zkrátka pachtýř jest ve svých právech rušebním činem dotčen, pachtýř jest k právnímu odražení rušebního činu, k žalobě, oprávněn a žaloba bude taková, již právě k odražení zásahu třeba, již právo poskytuje, nejen žaloba držební, na niž opačný názor právní prostředky omezuje, nejen žaloba z rušené držby, nýbrž i žaloba z rušeného práva, an pachtýř má nejen držbu, nýbrž i právo. Toto právo pachtýřovo jest podle § 1090 obč. zák. právem na užívání věci, takže má podstatně též obsah jako služebnost užívání podle § 504 obč. zák. nebo požívání podle § 509 obč. zák. Kdo toto jeho právo užívání ruší, na toho přísluší mu žaloba z rušeného práva (§ 19 obč. zák.). K tomu blíže toto: Vlastníku přísluší podle § 354 obč. zák. právo věci užívati a každého jiného z toho užívání vyloučiti: toto právo užívací vlastník pachtovní smlouvou postoupil pachtýři, takže sám po dobu, po kterou trvá právo pachtovní, je nemá, ano je přeneseno na pachtýře, jakž § 1090 obč. zák. jasně praví: ale na pachtýře je samozřejmě přeneseno vlastníkové právo užívací tak, jak mu příslušelo, t. j. i s právem § 354 obč. zák. každého jiného z užívání toho vyloučiti, takže nejen je z něho vyloučen vlastník jako propachtující (jako smluvník) sám, nýbrž i všichni třetí jsou z něho vyloučení nyní proti pachtýři tak, jak z něho dosud byli vyloučení proti vlastníku, neboť, aby se vlastník smlouvou pachtovní jen zavazoval, že se sám vzdává práva užívání, ale nepřenesl na něho zároveň právo, každého jiného z toho vyloučiti, bylo by hospodářsky a proto i právnicky

nemyslitelné; tak to tedy zákon nemyslí, nýbrž, chtěje vyhověti hospodářské potřebě života, by bylo umožněno využití věci i nevládníky, kteří k tomu druhdy jsou hospodářsky způsobilejšími než vlastníci, a bylo tak poslouženo nejen zájmům stran, nýbrž i zájmům národního hospodářství, obmyslí pachtýři zjednatí ve příčině užívání věci totéž hospodářské i právní postavení, jež měl vlastník, a má tedy pachtýř žalobu z pachtovního práva i proti každému třetímu rušiteli, jako ji měl vlastník. A i na to jest v zákoně doklad, neboť, stanoví-li § 366 obč. zák., že vlastník může věc jemu zadržovanou od každého žádati, jejího vydání se domáhati, jest toto vlastníkovo právo právě jen důsledkem jeho práva v § 354 stanoveného, každého třetího z držby věci vyloučiti, a, postoupil-li vlastník, jakž právě ukázáno, nutně pachtýři i toto právo každého třetího z převedeného naň užívání vyloučiti, je v tom tím samým zahrnuto i toto právo § 366, od každého její vydání žádati, pokud se týče proti každému jinému zásahu v užívání věci se podle § 523 obč. zák. brániti. Zdali se tato pachtýřova žaloba z porušení pachtýřských práv nazve žalobou petitorní (na rozdíl od žaloby posesorní, jakožto žaloby z porušení pachtýřské držby), či jinak, na tom nezáleží, neboť pro soudnictví zůstávají stranou otázky doktrinární a rozhodují jen zřetele praktického života, jeho hospodářských potřeb, třebaže jinak by bylo zajímavo, nadhoditi otázku, zda a jak dalece právo pachtovní stává se odevzdáním věci, nabytím fyzické držby se strany pachtýře, právem věcným, ano přece má též obsah jako věcná práva užívání a požívání. Ale již v rozhodnutí ze dne 5. prosince 1928 Rv I 478/28 vysloveno, že netřeba rozbíratí povahu práva nájemního k věcem hmotným, kde právo nájemníkové může býti každou třetí osobou porušeno, nýbrž, že stačí vycházeti prostě z tohoto porušení práva, které musí býti odčiněno, takže tu právě na toto odčinění musí býti právní prostředek (žaloba), a jest jen otázka, kde ji, zaujme-li se právě toto stanovisko a odhledne-li se tedy od právě uvedených předpisů o vlastnictví, zákon poskytuje, když o ní v kapitole o smlouvě pachtovní a nájemní (§ 1090—1121 obč. zák.) není řeči, ana se tato o poměr pachtýře a nájemce k třetím osobám nestará. Zásahuje-li kdo v právo pachtýřovo, nemaje k tomu práva, tedy bez práva, je to čin bezprávný, a právní následky činů bezprávných, ochrana proti nim stanoveny jsou v XXX. kapitole obč. zákona o náhradě škody. Podle § 1294 obč. zák. škoda vzniká z »bezprávných jednání neb opomenutí« a podle § 1293 sluje škodou každá újma, která někomu na jmění, na právech nebo na jeho osobě byla způsobena. Poruší-li tedy kdo cizí právo pachtovní, spadá to sem, neboť je to újma způsobená na právech a, poněvadž jde o právo majetkové, zároveň také na majetku. Každá škoda však napravuje se podle § 1323 obč. zák. především uvedením v předešlý stav a teprve, není-li to možno, náhradou takto vzniklé majetkové újmy v penězích, a tak už v citovaném rozhodnutí Rv I 478/28 žaloba z porušení nájemních práv proti třetím osobám opřena o tento předpis a na uvedení v předešlý stav žaluje také výslovně žaloba, o niž tu jde, neboť nejen že se na rubru sama cituje jako žaloba o oduznutí práva žalovaného držeti a užívati sporné pozemky a »o navrácení v předešlý stav«,

nýbrž i, předeslavši v žalobním ději, že žalobce má sporné pozemky pachtovány od velkostatku B. a žalovaný že si svémocně osobuje jich užívání, zmocniv se jich obhospodařování a nechtěje je žalobci vydati, stylisuje žalobní prosbu na oduznění držebních a užívacích práv žalovaného a na jeho povinnost zdržeti se veškerého užívání a obhospodařování pozemků těch a je žalující straně do neobmezeného pachtovního držení »odevzdati«. Ale totéž jako podle §§ 1293, 1294 a 1323 obč. zákona, platí i podle práva říšsko-německého: § 823 něm. obč. zák. v kapitole o »Nedovolených činech« stanoví, že kdo život, tělo, zdraví, svobodu, vlastnictví nebo nějaké jiné právo druhého bezprávně poruší, jest tomuto druhému k »náhradě škody« (správně řečeno k nápravě) povinen, náhrada škody (náprava) pořizuje se však podle § 249 především zřízením stavu, jaký by tu byl, kdyby porušení bylo nenastalo, což jest jinými slovy opět uvedení v předešlý stav a, jen pokud toto znovuzřízení dřívějšího stavu není možné, má rušitel postiženého odškodniti v penězích. Poněvadž předpisy ty vztahují se, jak v tuzemsku, tak i v německém právu na každé právo, tedy i na vlastnické, které tu německý zákon dokonce (zbytečně) ještě výslovně cituje, byla by možnost zříditi z nich i žaloby vlastnické (vindikaci a negatorii), jakož i všechny ostatní žaloby věcné, vůbec tedy žaloby petitorní, kdyby už zvláště jako samostatné ústavy upraveny nebyly, neboť to, co je u nich podstatného a hlavního, zejména tedy uvedení v předešlý stav (zdržení se zásahu neb vydání věci §§ 523, 366 obč. zák.) je i tu (§ 1323 tamže). Ovšem jak zdejší právo (§ 1295 obč. zák.), tak i říšskoněmecké (§ 823 obč. zák.) klade jako podmínku povinnosti k náhradě škody (k nápravě), by porušení práva bylo zaviněné; avšak rozumí se samo sebou, že, pokud jde jen o povinnost rušitele k navrácení v předešlý stav (vrácení věci neb upuštění od zásahu), zavinění není třeba, že se tedy vyhledává jen objektivní bezprávi, nehledíc k tomu, zda je tu i subjektivně, zdali pachatel nějakou vinu a jakou lze přičítati. To jest jasné, neboť, odejme-li na př. pachtýři věc nebo v užívání její mu zasahuje osoba nepřičetná, na př. choromyslný, jest zřejmo, že přes to, že rušitel jest nezodpovědný, nemůže si proto přece ponechat věc nebo pokračovati v zásahu, neboť, an žádného práva nemá — předpokládá se, že odnětí věci nebo zásah v ni jest objektivně bezprávný — byl by svým bezprávným činem bezdůvodně obohacen a není příčiny obohacení to mu ponechat, naopak plný důvod přinutiti ho k nápravě tak, by ze svého bezprávného činu ničeho netěžil. To platí však i o osobě přičetné, třebaže zcela bezelstně pachtýře rušila, jen když rušení jest objektivně bezprávné. Teprve, nepůjde-li jen o nápravu uvedením v předešlý stav, nýbrž o náhradu škody v penězích, tedy aby nahrazeno bylo *damnum emergens*, po případě *lucrum cessans*, přijde na řadu otázka viny a její míry, jakž § 1324 v protivě k § 1323 zcela jasně stanoví. Ostatně, kdyby ani toho nebylo, vypomohly by k stanovení zásady, že i při pouhém objektivním bezprávi jest vždy povinnost uvedení v předešlý stav, kdyby nestačila její logická nezbytnost, přirozené zásady právní § 7 obč. zák. Úkol, který zastává při žalobách věcných bezelstnost, která závisí od otázky viny, zastává

při žalobách deliktních otázka viny sama. Školní názor, že pachtýř jest jen v právním, a to ve smluvním poměru s propachtovatelem (jímž je pravidelně vlastník, někdy i jiný k užívání věci oprávněný), že však není v právním poměru k osobám třetím a nemůže je tedy žalovati, spočívá na nedorozumění zaviněném historickým vývojem. Římské právo jako znalo jen řadu určitých typů žaloby possessorní a nikoli jako platné právo jednu všeobecnou žalobu z rušené držby, znalo také jen jednotlivé určité typy deliktů, na př. furtum, rapina a pod. a kvasideliktů, na př. actio de effusis et dejectis a proto, co pod ten který určitý typ nespadlo, nebylo žalobou deliktní chráněno. Moderní právo však vytklo všeobecnou zásadu, že každé porušení každého práva jest deliktem, který zavazuje k uvedení v předešlý stav, pokud se týče k náhradě škody, a význam této všeobecné zásady, kterou, an se zákon i jednotlivými typy zabývá, aniž by je však vyčerpával, lze nazvat generální klausulí a která s sebou přinesla i všeobecnou zásadu § 1323 obč. zák. stanovící povinnost k navrácení v předešlý stav, římskému právu, které znalo zadosti- učinění pravidelně jen v peněžitých pokutách vyměřených většinou v násobku škody, neznámou — škola nepostrehla a to zavinilo ono nedorozumění. Ostatně spadá případ, o nějž jde, nyní pod zvláštní typ § 1331 obč. zák., ježto představuje škodu na majetku, jenže stále nutno pamatovati, čeho už nevzpomíná, že i tu platí především zásada § 1323 o navrácení v předešlý stav. K tomu sluší doložiti, že původně i podle občanského zákona bylo se možno obejítí pachtýři se žalobou possessorní, neboť nebyla vázána na případnou lhůtu a šla i na náhradu škody (§§ 399 a 346 obč. zák.). Avšak když cis. nařízením ze dne 27. října 1849, čís. 12 ř. zák. byla žaloba possessorní odkázána na třicetidenní lhůtu ode dne nabytí vědomosti o rušení (§ 2) a vyloučen byl z ní nárok na náhradu škody a odkázán na pořad žaloby petitorní (§ 5), což vše převzal i platný civ. soudní řád (§§ 454, 457), zůstal při onom nesprávném tradičním názoru pachtýř a nájemce bez ochrany, jakmile žalobu possessorní zmeškal, a co do náhrady škody vůbec bez ochrany, i když ji nezmeškal. K tomu doložiti sluší, že i v římském právu byly lhůty k žalobě possessorní jiné a žaloba šla vždy i na náhradu škody, jsouc doplňkem ústavu petitorních žalob věcných a že tedy ani tu nebyla potřeba žaloby petitorní, žaloby z práva (ne pouze z držby), již se právě i souzená žaloba deliktní jeví, zrovna naléhavá. Doložiti sluší, že pachtýři přiznalo žalobu proti třetím osobám (petitorní), kterou lze spíše nazvat žalobou z pachtovního práva, už rozhodnutí čís. 1014 sb. n. s., jakož i rozhodnutí Rv I 478/28. Rozhodným jest tedy jen, zda žalobce tvrzené právo, jež i žalobní prosba nazvala pachtovním, má, a zda ho žalovaný v právu tom rušil.

Čís. 9077.

Ujednání, jímž převzal otec peněžité závazky proti matce za to, že bude sama dítě živiti a vychovávatí, jest posuzovati podle všeobecných pravidel o smlouvách mezi osobami, nepotřebujícími zvláštní soudní